

PREOTULU ROMANU.

DIARIU BASERICESCU

SCOLASTICU si LITERARIU.

*Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege voru
cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.*

Nrulu XV.

1. AUGUSTU.

An. IX. 1883.

Predica la cununia.

(Premiata cu 50 franci.)

„Si a dîsu Domnulu Ddieu nu este bine se
fia omulu singuru.“ Cartea Facerei II. 18.

Acel'a care are voia a-si petrece dílele vietiei liniscite si
ferice, candu óre trebue se-si aiba mai bine grige de pasii sei,
decátu atunci, candu pasiesce la actulu maretiu alu cununiei?
Óspetii voiosi, plini de bucuria cu fecie senine, cu anime esaltate
asista la actulu maretiu, la serbatoarea ferice, unde dóue anime
candide, tenere voru se-si jóre credintia si fidelitate, voru
se se unésca in legatur'a santa si nedespartívera a casato-
riei. Toti li uréza fericire, toti dorescu díle dulci si pline
de bucuria la tener'a parechia. Dér' cine póte petrunde in
arcanle venitoriului? Cine e acelu moritoriu, care inainte
aru poté spune si descrie, cà aceea casatoria, fí-va ea óre
fericita, séu..... Dér' nu voiu esprime acestu cuventu! 'Lu
voiu lasá se fia uitatu pentru totu-de-a-un'a din viéti'a acesoru
doi teneri preaiubiti. In man'a lui Ddieu este venito-
riulu, in man'a lui puternica suntu depuse secretele acelu'a.

Elu scimu cà este unu parinte iubitoriu, care nu vo-
iesce, decâtu fericirea fiiloru sei credintiosi, numai acesti'a
se spereze firmu in trinsulu. Elu chiaru pentru binele si fe-
ricirea omenimei a instituitu casatori'a. Si ce mare insem-
nătate are casatori'a pentru omenime!? Cine aru poté des-
crie totu acelu bine, care urméza din casatoria? Casatori'a,
este mam'a dulce a tóta fericirea vietiei pamentene, deora-
ce din trins'a se nasce viéti'a sociala si iubirea intre moritori.

„Din casatoria se nasce famili'a; din familii se forméza natiunea; din natiuni popóre; si din popóre: genulu umanu.

Si de unde óre atât'a potere in casatoria? De unde atât-tea frupte maretie? De acolo I. m. că iubirea intre casatorindi, nu este lucru omenescu, nu s'a inventatu pre pamentu, nu! ci: *iubirea intre casatorindi e plantata de insasi mân'a Ddieésca*, prin urmare la Ddieu trebue se se reduca.)

* * *

Parintele eternu, dupa ce duse in deseversire opulu maretiu alu creatiunei prin crearea mai in urma a omului, dupa-ce pre acést'a, prin suffarea s'a domnedieésca, 'lu aduse la viétia in sufletulu lui, versà lumin'a si adevverulu, dóue izvóre de fericire, in maiestatea s'a domnedieésca a statu pre unu momentu — cá se me esprimu ast'feliu cá unu scrietoriu basericescu, — si a privitu cu placere la oper'a s'a maretia, — la omu; si dupa ce vediù pre omu deschidiendu-si ochii sei frumosi prim'a óra cá se véda lumin'a; — urechile lui capetandu-si poterea, minunata, de a audi dreptatea si adevverulu; anim'a lui curata, palpitandu de simtieminte dulci de iubire si fericire; — buzele lui misicandu-se spre a esprime cele de antaia cuvinte pre pamentu; dupa-ce vediù — dicu — Ddieu, ca acést'a pulvere, atinsa de man'a s'a poternica domnedieésca, erá dej'a prefacuta intru o fientia frumósá simtítória si intielegatória: se adênci in cugetele sale domnediesci si tainice, cá si cum lucrulu seu n'ar' fi inca perfectu, si dise: „Nu este bine se fia omulu singuru.“

Si pentru ce nu erá bine se fia omulu singuru? Au nu erá elu o fientia frumósá, perfecta, nevinovata, esita chiaru atunci din man'a santa atòtu-potintelui? Au nu erá elu capace de ori si ce fericire? Au nu erá intréga natur'a creata pentru elu si numai singuru pentru elu? Atâtea bunatati, atâtea frupte, atâtea plaiuri frumóse! si totu-si Ddieu díce ca nu este bine se fia omulu singuru. — [Pentru-ce nu erá bine se fia omulu singuru? Pentru că lipseá atunci cea mai scumpa legatura de pre pamentu, lipseá iubirea. Omulu aru fi statu singuru in lume in feliulu seu. Intre tóte fientiele create pre acestu rotogolu, nu erá nici un'a carea se fi con-venitu in demnitate cu omulu; nu erá nici un'a carea se

intieléga simtiemintele lui și se respunda la acelea cu asemenea simtieminte, ci elu aru fi traitu singuru și strainu întru o lume plina de fientie, cari nu multu 'lu interesau.

Inse Parintele cerescu in bunatatea s'a nemarginita, a voitu a creá fericirea pentru omu pre pamentu, a voitu a-i face viétia placuta și usióra printre greutatile și valurile multe ale lumii, a creatu dara iubirea pentru dinsula. Si cum i o-a creatu?

Dupa cumu se esprima Sant'a Scriptura Ddieu tramisa unu somnu greu asupr'a omului celui de antâiu. Acole zacea dara fienti'a cea mai frumósá dintre tóte creaturele pamentului, acolo la petiórele Creatorelui seu, dormindu somnulu dulce și liniscitu, somnulu, care erá se fia incepetur'a fericirii sale pamentene. Ddieu privi cu placere la omulu adormitu, cugetandu, cá acum'a i va creá o soția iubitória. Si cá se fia mai perfecta fericirea omului pre pamentu, acea fientia, trebuiá se se fia rupta chiaru din trinsulu. De unde se o fi ruptu dara Ddieu? — Din frunte? Din acelu izvoru alu intieleptiunei și a scientiei, care cu planurile sale maretie, erá se stramute de atâtea ori hotarele tieriloru și se cutraiere lumea? Séu din peptu? Care erá se steie de atâtea ori, cá unu parete puternicu, la hotarele patriei, spre a sustieneu atacurile inimicului și a-si scuti ast'felu vetr'a stramosiésca parintii și pruncii? Séu din braçiele potinte? cari eráu se se re'ntórca de atatea ori din lupte sangeróse cu invingere, spre a dá — și primí imbraçisieri dela iubittii sei, dela patria și natiune? Nu! nici de un'a de aceste nu avea omulu lipsa cá-ci tóte aceste eráu deja plantate in trupulu seu frumosu. Nu privi dara Ddieu nici la un'a din aceste! Nu privi la fruntea marétia, nu privi la obrazulu frumosu, nu la peptulu eroicu, nici la braciele invingátorie, ci privi cu placere, la acea parte nobila din trupulu omului, din carea izvoresce iubirea. Privi la anima. Da! Cá-ci omulu numai de iubire aveá lipsa, posiediendu celelalte tóte in lume, numai de iubire, de acea catena frumósá de auru, carea se nu se rugineze, câtu va sustá omenimea, ci se tréca preste tempi, generatiuni și popóre și se lege totu-de-a-un'a câte dóue anime atátu de placutu, atátu de usioru și atátu de sublimu, încátu, se nu fie mai multu

dóne, ci un'a. Privi dara Ddieu unu momemntu la acea *ánima* candida, nevinovata, si nobila, carea chiaru de atunci erá creata de man'a s'a cea santa si iubitória, o asculta pucinu, câtu palpitéza de sublimu si cugetandu unu momentu intru intieleptiunea s'a maiestósa puse man'a sa puternica pe acea anima, si din acoperementulu acelu'a rupsa o particica si creià muierea, creià iubirea si fericirea intre moritori.....

↳ Iubirea între casatoriti nu e dara fiic'a pamentului, nu se nasce singuru din relatiuni si cunoscentie, pre cumu ar' cugetá omulu, ci ea, 'si ie originea de susu din ceriu, dela insusi Ddieu. „Pentru acést'a va lasá omulu pre tatalu-seu si pre mam'a s'a si se va lipí de muierea s'a si voru fi amendoi unu trupu.“ (I. Moisi II. 24.)

Si intru adevéru, cumcà iubirea între casatoriti este plantata de insu-si Ddieu se vede din intréga istori'a omenimei. Séu de unde aceea influentia mare, carea o a avutu totu-de-a-un'a femeí'a in istori'a — in fasele — in stramutarile mari ale omenimei?

↳ Cultur'a si civilisatiunea — prin urmare si fericirea ori carui popóru de pre faci'a pamentului a pasitu totu-de-a-un'a pasiu la pasiu cu stim'a, ce o a datu acelu popóru femeiloru sale; si din contr'a: demoralisarea si nefericirea popóreloru s'a inceputu dela dejosirea, cu carea au tractatu barbatii pre muierele sale. Esemple ni suntu: Chin'a, Indi'a, Persi'a, Greci'a si Rom'a. Pana candu in aceste parti ale lumei femeí'a a fostu stimata si privita de unu stilpu alu familie, de soçia adevérata, de maica buna a fiiloru sei, de dómn'a casei: pana atunci acele popóre au fostu mari, glorióse si fericite, si tóte lucrurile tierei li mergeáu bine. Inse indata ce s'a alungatu femeí'a dela foculariulu familiaru, — indata-ce a inceputu a se considerá decatra barbatu nu cá soçia de casatoria ci cá sclava indata a inceputu a grassá demoralisarea, puterea, bunastarea si fericirea au disparutu si loculu acestor'a l'a cuprinsu nefericirea.

Dér' cá se vedemu, ce rolu a jocalu totu-de-a-un'a femeí'a in sustienerea limbei si a nationalitatei ori carui popóru, nu trebue se recurgemu la popóra straine, càci avemu date destule in viéti'a popóruului romanu. Séu cui avemu de a multiemí cá mai vorbimu si astadi — in multe tienuturi —

limb'a dulce si strabuna, limb'a romanésca? In cea mai mare parte, femeiei romane. Ea ni-a pastratu limb'a, ni-a pastratu natiunalitatea in tóte tempurile vitrege pana in diu'a de astadi. — Frumosu ni-lu descrie acestu meritu alu femeiei romane unu literatu romanu¹⁾ intru o lectura a s'a tienuta in Bucuresci la anulu 1865. Ajungandu elu in lectur'a s'a la feme'i'a romana transilvaniana díce dóue versurile:

„Aci se judecu florile

Ce au facutu mirósele?“ si apoi o agraesce pre feme'i'a romana transilvaniana: „Tu femeia romana de preste munti, spune, spune, ce ai facutu mirósele? Ascultati!.... — „Pe candu, cá se aduca copilasiloru sei o bucata de pane amara din jobagi'a strainului, sóciulu meu uitá a vorbí limb'a dulce a mosíloru sei — eu stergeamu lacrimi si cantamu romanesc la léganulu copilasiloru mei..... Le dedeamu cu sinulu meu sange romanu, le dedeamu sub sarutarile mele sarutarea patriei, amorului de tíera“....

Atátu de mare rolu a avutu totu-de-a-un'a feme'i'a in istori'a omenimei incátu Micheletu díce: „In reunirile mari de ómeni, presinti'a femeiei adaoge o emotiune santa.... Patri'a chiaru nu este acolo, pe câtu tempu mamele, sóciile nóstre nu suntu acolo cu copilasii loru.“

↳ Si cu ce si-a cascigatu feme'i'a atáta inriurintia in istori'a omenimei? Cu iubirea s'a! Si-a iubitú fierbinte sociulu, copilasii, famili'a si vétr'a stramosiésca. Cu acea iubire, pre carea insasi man'a domnediéesca o-a plantatu in anim'a ei, càci numai unu lucru domnediiescu póte avea urmari atátu de grandióse, cari se dureze preste seclii, generatiuni si póre.!

↳ Santulu Pavelu Apostolulu cá se arete cà iubirea intre casatoriti nu e lucru omenescu ci domnediiescu díce: „Barbatiloru! iubiti-ve muierele vóstre precum si Christosu a iubitú baseric'a.“²⁾.... Si ce iubire sublima a esistatu I. A! si esista între Chr. si Baserica! Cine aru cutezá a díce, cà ace'a iubire este pamentésca? Cerésca este ea, — domnediéesca! Si Apostolulu, candu provóca pre barbati cá asié se-si iubésca muierele sale cá Chr. Baseric'a, ce face elu

¹⁾ V. A. Urechia. — ²⁾ Efes. V. 25.

alt'a decâtu invétia pre barbati cá iubirea casatoricésca se nu o privésca de unu lucru comunu omenescu, ci se o recunósca de unu daru ddieescu càci dela Ddieu si-a luat originea?!

Si de unde ar' si poté fi in anim'a omului acea putere minunata, cá dóue fientie tenere, póte din tieri indepartate, retacindu prin acésta lume mare, convinu pentru prim'a óra, si indata la prim'a convenire, la prim'a vedere sêmtiescu in intrulu seu feciorescu, cá ele suntu create un'a pentru alt'a?

Frumosu se esprima in acést'a privintia unu demnitaru basericescu: „Acea o sciu — díce elu — cá trupulu nostru debilu, spre a poté vietuú, are lipsa de collucrarea tuturoru eleminteloru fisice. Pamentulu dà stratulu, unde se crésca nutrementele; marea si aerulu tinde umedial'a necesaria in forma de róua si picuri de plóia; éra corpurile cereosci tramitu puterea, de a cresce si de a se cóce acele nutreminte.

Dér' de unde vinu nutremintele, cu cari traiesce sufletulu? Cum se concepu cugetele si ideile? Cine a pusu in mintea poetului si a filosofului ideile mari, si sublime, cari aducu in miscare lumea intréga? Séu barbatulu de statu, séu politiculu, séu ducele, potu ei dá óre contu, despre acea, cá cum s'a conceputu in sufletulu loru intru unu momentu iute cá fulgerulu planulu istetiu, care póte a salvatu patri'a si natiunea? Ba nici unulu dintre acesti'a, nu ti-arú scí dá ratiociniu despre mintea loru puternica, pentru cá acolo lucra man'a puternica a provedentiei, pentru acea se sí numescu barbati providentiali.

Ast'feliu inzedaru vei cercá in natura espicarea amorului, cá cum? si in ce forma se concepe elu in dóue anime tenere, virginali; càci precum casatori'a, de si se tiese aici pre pamentu, dér' firele sale se intingu departe preste hotarale acestei lumi susu la Domnedieu: astfeliu amorulu séu iubirea intre casatorindi este plantata de insasi man'a domnedieésca in anim'a loru.“

Ce multiamita fierbiñte trebuie se dati voi iubitoru teneri! — bunului Ddieu, pentru cá va creatu unulu pentru altulu si a seditu amorulu in anemele vóstre, càci numai asié veti poté fi membrii folositori ai natiunei patriei — ai

omenimei! Cu ce anima sincera trebuie se cereti darulu si binecuvântarea s'a dădiesca asupr'a vietiei vóstre conjugale! Căci precum diu'a de primavéra numai atunci este intru adevéru frumósa, candu dupa plóia recreatória, stralucesce — séu mai bine innóta in radiele aurie ale sórelui binefacatoriu: *ast'feliu casatori'a vóstra numai atunci va fi intru adevéru fericita, déca va fi strebatuta de iubire sincera fația unulu de altulu. I. m. iubirea vóstra nu purcéda numai din privirea frumsetieloru trupesci, căci aceste frumsetie suntu fórté debile, fórté ingraba potu se se vestezésca, ci purceze mai vértosu din frumsetiele sufletesci. Ajutative unulu pre altulu in pastrarea cu scumpetate a religiunei celei sante, is cascigarea virtutíloru si a mantuirei sufleteloru vóstre Déca iubirea vóstra va fi astfeliu, atunci si la adénci betranetie, candu acumu frumsetiele voru fi sboratu de multu de pre obrazii vóstrii frumosi de acum'a; candu tempurile voru fi taiatu brezde adânci pe acesti obrazi si candu grigile voru fi acoperitu capurile vóstre cu peri carunti — si atunci ve veti iubi unulu pre altulu.* Library Cluj

Iubiti-ve dara cu iubire sincera si dupa voi'a lui Ddieu. Aduceti-ve aminte in tóte dîlele vietiei vóstre că iubirea casatoricésca e plantata de însusi Ddieu pre pamentu precumu s'a doveditu prin crearea muierei, prin istori'a omenimei, prin sant'a Scriptura si prin influinti'a mare ce si-a cascigatu femei'a in tóte tempurile in intemplamintele omenesci. Priviti totu-de-a-un'a acea iubire de un'a binecuvântare dădiesca, de un'a bunatate alui Ddieu si astfeliu iubindu-ve intre voi, iubiti mai pre susu de tóte pre Domnedieu. Aminu.

VASILIU CRISTE.

Imnu religiosu.*)

Eternu, A totu-poternicu, o! Creatoru sublime,
Tu ce dai lumei viétia si omului cuvêntu,
In tine crede, spera intréga Romanime....
Glorie tîe 'n ceriuri, glorie pe pamentu!

Acestu imnu s'a cântatu la serbarea Junimii academice romane data in memori'a lui Stefanu celu mare domnulu Moldovei la mon. Putna din Bucovin'a.

Sub ochii tei in lume lungi valuri de-omenire
Pe marea vecinicieii disparu cá nori in vântu,
Si 'n clip'a loru de viétia trecându striga 'n uimire
Glorie tîe in ceriuri, glorie pe pamentu!

Tu din semintia mica inalti stejarulu mare,
Tu juneloru popóre dái unu maretiu avêntu,
Tu 'n inimile nóstre ai sacre, ví altare.
Glorie tîe 'n ceriuri, glorie pe pamentu!

In tine-i viitoriulu, trecutul si prezentulu!
Tu duci la nemarire prin tainiculu mormentu
Si numele-ti cu stele lumina firmamentulu.
Glorie tîe 'n ceriuri, glorie pe pamentu!

Eternu, A totu-poternicu, o! Creatoru sublime,
Tu care tîi la drépta pe Stefanu, erou sfântu,
Fá 'n lume se straluce iubita-i Romanime....
Glorie tîe 'n ceriuri, glorie pe pamentu!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tractatu din Catehetic'a crestina.

IV. Metodulu cateheticu.

(Urmare si fine.)

Incepëndu a vorbí (la pag. 19. a acestei reviste a. c.) despre întrebările si răspunsurile catecumenilor, am disu, cá aci avem se atingemu câte ceva despre *formarea* si *modificarea* întrebărilor si apoi despre *răspunsurile* si *reflesiunile* catecumenilor. Am espusu privirile nóstre relativu la cele trei mominte in cele precedente (pag. 19—23, si 253—259.); remane deci se vorbim pre scurtu si despre

IV. Reflesiunile catecumenilor.

Trebue se fia unu ce imbucuratoriu pentru catechetu, candu observa, cá elevii sei nu se indestulescu numai cu răspunsurile loru, ci 'lu intempina si cu întrebări din parte-le. Abstragundu dela impregiurarea, cá atari întrebări ori reflesiuni dau dovéda despre zelulu si donulu prunciloru de a invetiá cu temeiu ce invétia, mai au si acea parte buna cá punu pre catechetu in pusetiunea de a poté privi mai

aduncu in internulu eleviloru sei si i dáu ocasiunea dorita a suplení defectele observate in cuprinsulu ideiloru. Pre lângá acesteá respunsurile capetate dupa întrebările lorú, de comunu se imprima mai aduncu in sufletulu prunciloru si in urmare 'su mai tîitorie.

In dialógele lui Socrate aflamu multe atari reflexiuni. Firesce că elevii sei cei mai multi eráu ómeni crescuti si si pre acesti'a i indemná si i provocá densulu in deosebite moduri si pre diverse căli a-i pune catra întrebări, mai alesu asia, *cà elu se facea a nu scí nemicu, a primí parerea auditoriloru sei, si apoi si déca respunsurile nu eráu chiar' bine nimerite i laudá.* Ci ultimele dóue căli stau la indemana si catechetiloru nostri, si acesti'a voru lucrá fórte întieptiesce, déca nu voru trece cu vederea nici o ocasiune, nici unu midilocu — întielegemu — fiindu moralu — fóra de a nu se încercá a delaturá sfiél'a prunciloru si prin acést'a a-i face vorbareti; — numai se nu fia pré darnicu intru recunóscerea si espresiunea laudei.

Déca a adusu catechetulu pre prunci acolo, încátu prunciloru li-se deslêga limb'a si 'lu întreba se se ferésca a respunde directe si deodata la întrebările lorú afóra de cele de cari folosimu form'a acroamatica. Ci se *folosésca de întrebările lorú a li pune elu noua întrebări, cà asia din ale lorú si ale catechetului se se afle adevéruleu doritu.* In modulu acest'a se trediescu, desvólta si intarescu poterile sufletului in modulu insemnatu, pre lângá aceea, cà adevéurile ajunse la cunoscinti'a prunciloru pre calea acést'a, suntu pré-cumu am observatu si mai susu — mai tîitorie. Inainte de a terminá acestu tractatu se insemnámu aci regulele, cari — urmandu din cele precedente — are se le considere catechetulu la respunsurile eleviloru sei:

1) Poftésca cá pruncii se respunda tare, respicandu fiecare cuventu curatu si corectu cá se auda si se întielega toti pruncii. 2) Nu grabésca catechetulu, ci lese' prunciloru tempu destulu spre cugetare, cà-ci altcum densulu devine caus'a respunsuriloru nepotrivate si nenimerite. 3) Nu suféra — respunsurile date numai de diumetate, ci din contr'a grigésca cá ori ce respunsu se fia întregu — in díceri complete. 4) Nu concéda se respunda mai multi de odata tare.

5) Antaiu puna întrebarea si apoi provóce la respunsu neobservandu nici ordinea dupa cumu siedu pruncií in bance nice alfabetulu ci pré sarite. 6) in fine lase catechetulu cá respunsurile cele bune, mai alesu déca cuprindu in sine lucruri momentóse — se se repetiésca in coru prin toti scolarii.

Aceste aru fi regulele ce le-amu intonatu mai adese ori in decursulu acestui tractatu si se potu vedé si in ori si care didactica; dorere numai, cá de acestea avemu pré pucine.

Si cu acestea finindu capitululu despre „metodulu catecheticu,” dupa-ce am percursu încátu ne-a ertatu tempulu si loculu câte ni s’au parutu mai de lipsa din acestu obiectu, intrerupu aci, — multiamindu dlui redactoru pentru buna-vointi’a cu care a primitu si publicatu aceste modeste pareri asupr’a acestui obiectu, dorindu, cá cele insírate si espusa — in folosulu bisericei militante se nu fia — cá multe altele — mazere aruncata pe pariete. Candu voiu avé tempu, voiu revení la „procedur’a catechetului, la esplicarea invetiatureloru crestine si a istoriei biblice” precum si la „insúsirile catechetului.”

V. Gr. Borgovanu.

Cum se forméza invetiatorii cei buni?

Greutatile profesiunei de invetiatoriu erau deja cunoscute si strabuniloru nostri, Romaniloru din vechime, cáci dela ei avemu proverbulu: „Quem Dii odere padagogum fecere“ (Pe cine s’au superatu dieii, ’lu indémna a se face invetiatoriu). Déca inse carier’a de invetiatoriu este un’a dintre cele mai grele, e totodata si un’a din cele mai frumóse.

Unu invetiatoriu bunu in timpu de 10—20 ani póte transformá o comuna intréga din simpla si seraca cum a gassit’o, in comuna bogata frumósa si in floritóre. Totu ast’feliu, tiér’a fiindu compuse din comune, mai multi invetiatori buni impreuna potu transformá o tíera intréga, si a o ridicá la gradulu celu mai inaltu de prosperitate.

Multi credea, cá pentru de a devení cine-va invetiatoriu cum se cáde e de ajunsu se fia trecutu bine séu reu

cursurile unei scoli normale (pedagogia) si se aiba o diplomă de absolvire in buzunariu. Normalistulu care cugeta ast'feliu, abia astépta se tréca examenulu celu din urma si se ajunga invetiatoriu intr'o comuna, pentru cá sè se lapede, cá de sãtan'a, de tóte càrtille si manualele, din cari invetiase cá studentu, séu (in casulu celu mai bunu) se le arunce pe fundulu vr'unei ladi unde apoi potu se mucediesca, ori se fia róse de sióreci, càci invetiatoriulu nostru nu le mai deschide nici-odata nici alte scrieri nu citesce, cá se-si mai largésca cerculu cunoscintieloru. Pentru ce se citésca? Dênsulu e „normalistulu absolventu“, tóte sciintiele le are in degetulu celu micu.

Mintea omenésca inse e cam ciudatu alcatuitu. Déca nu se silesce se-si mai câscige pe lãnga cunoscintiele ce are, cu incetulu pierde si câtu a avutu. Afara de asést'a sciintiele progreséza mereu, si cine stà pe locu si nu tîne pasu cu ele, remâne departe indereptu. Astfeliu ce este mai naturalu, decâtu cà normalistulu nostru absolventu, care la inceputu avea póte cunóscintie intr'adeveru frumóse, se uite cu incetulu mai totu ce-a sciutu si in câti-va ani se devie unu omu de rëndu? Si atunci banii cheituiti de statu pentru crescerea lui, si banii ce i se platescu pe luna cá léfa de invetiatoriu, suntu bani aruncati in vântu.

Se vede dér' din capulu locului, cà nu acésta este calea, pe care póte cinev'a se ajunga bunu invetiatoriu, si normalistii carii urméza calea gresita de mai susu, ne arata cà n'au avutu nici o chiamare pentru carier'a de invetiatoriu ce si-au alesu, si cà prin urmare reu a facutu de n'au pasitu pe alta cariera.

Mai 'nainte de tóte ar' fí bine déra, cà tinerii ce voru se devie invetiatori, se-si dee séma bine despre greutatãle cu cari este impreunata acésta profesiune, si numai acei'a se intre in scólele normale (pedagogia) cari semtu in anim'a loru destula taria si curagiu pentru a se luptá cu tóte greutatãle, cu unu cuvântu numai aceia, cari au o adeverata chiamare pentru carier'a de invetiatoru. Ér' déca a intratu cinev'a intr'o scóla normala si a terminatu cursurile, se nu créda nici-data despre sine, cà acuma — avéndu diplom'a in mâna elu este unu invetiatoriu perfectu. Precum univer-

sitatile cele mai renumite, asia si scólele pedagogice, fia ele câtu de perfecte, nu potu nici-odata se dé tineriloru elevi tóte cunóscintiele de cari au trebuintia, in viéti'a practica, ci le deschidu numai calea pe care urmandu mai departe potu sè se perfectioneze si se-si câstige ei singuri acele cunoscintie, cu alte cuvinte, scólele in cari studiamu cá tineri nu facu alta decâtu ne prepara in câtu-va pentru scól'a cea mare a vietii. Si acést'a este adeverat'a scóla.

Aici se forméza ómenii cei distinsi. Cei mai renumiti literati: medici, advocati, filosofi, profesori si invetiatori etc., cari ne punu astadi in uimire prin talentele loru, se nu credeti, cá au esitu din scóla formati gat'a, asia precum ii admiramu adi, ci s'au formatu ei pe sine mai pe urma in scól'a cea mare a vietii complectându-si cunoscintiele primitive din tineretie prin silintia si studiu neobositu.

Va se dîca silintia, munca si studiu neobositu: éta ce se cere si in scól'a vietii, pentru cá se póta cineva inaintá: si éta calea, singur'a cale, pe care potu si normalistii nostri absolventi se ajunga buni invetiatori. Mijlócele, cari potu se le vie aci in ajutoru suntu: 1. Citirea, observarea si meditati'a continua. Cercetarea adunariloru si conferintieloru publice (mai alesu a conferintieloru invetiatoresci.)

In câtu privesce citirea, ar' fi bine, ba este neaperatu de lipsa, cá fiacare invetiatoriu se-si aiba bibliotec'a s'a, compusa in anulu antáiu celu pucinu din cartile si manualele invetiate in scól'a normala, pe care apoi in timpu liberu se le citésca si rescitésca mereu. Numai cu atât'a inse nu e de ajunsu. Invetiatorulu trebuie se-si procure incetulu cu incetulu si se mai citésca si alte scrieri, mai alesu pedagogice, apoi carti privitóre la Istori'a patriei, c'unu cuvêntu, trebuie se-si inavutiésca bibliotec'a si mintea cu tóte acelea opuri, cari potu se-i mai largiésca in câtu-va cerculu cunoscintieloru câscigate in scóla.

Aci ar' poté se, facea cinev'a observarea, cá invetiatoriulu sateanu, pentru a instruí pe copii simpli dela tíera, ii suntu prea multe inca si cunoscintiele cascigate in scól'a normala, si prin urmare a cautá se-si mai largésca inca cerculu cunoscintieloru, ar' fi o munca de prisosu. Lucrulu inse nu este tocmai asié. Amu aretatu mai susu, cá cine nu tiene

pasu cu progresulu sciintei, remâne inderetu si cu timpu uita si ce a sciutu. Afara de acésta invetiatoriulu care citeste mereu, si nu se multiumeste numai cu ce a invetiatu in scóla, este cu multu mai siguru in prelegerile sale, elu gasesce totu-de-a-un'a in mintea s'a o multíme de esemple si imagini prin care scie se ilustreze teoriile cele mai abstracte si se le apropie de mintea eleviloru, c'unu cuvêntu scie se-si faca prelegerile placute si atragatórie, si elevii profita dela unu ast'felu de invetiatoriu de dóue si de trei ori mai multu de câtu dela unulu, care este mai marginitu in cunoscintie. Cine are multu, póte se imparta si la altii mai multu de câtu celu ce are mai pucinu. Apoi chiaru munc'a predarii lectiuniloru in scóla, in locu de a fi o sarcina grea, devine cu incetulu o adeverata placere pentru ast'felu de invetiatori.

Dér' de unde se-si procure invetiatoriulu opurile trebuitóre pentru a-si formá o biblioteca, de óre-ce literatur'a nós-tra este inca fórte seraca in asemenea opuri. Apoi chiaru se avemu o literatura mai bogata, dispunu óre toti invetiatorii de midilóce materiale suficiente pentru formarea unei biblioteci?

Este adeveratu cà avemu fórte pucine opuri bune scrise anume pentru sateni si pentru trebuintiele invetiatoriloru nostri dela tíera. Deocamdata inse ar' fi de ajunsu, déca fie-care invetiatoriu s'ar' silí se-si procure macaru acele pucine opuri bune câte le avemu, abonandu-se totodata si la revistele pedagogice din tíera. Acolo inse, unde invetiatoriulu este cu totul lipsitu de midilóce, ar' poté in unire cu satenii se formeze o biblioteca comuna a scólei, de care ar' profitá nu numai dênsulu, ci si elevii esiti din scól'a s'a, care avêndu cãrti de cititu si dupa ce au esitu din scóla, n'ar' uitá asia de usioru cele invetiate, cum se intempla de regula acolo unde asemenea biblioteca lipsesce. Cãtu bine ar' produce atãtu pentru invetiatoriu câtu si pentru comuna o ast'felu de biblioteca, nu se póte calculá. Si pâna cându nu se va infinti'a in fia-care comuna câte o biblioteca rurala, pâna candu tinerii scolari dela tíera in lips'a unoru cãrti folositóre si atragátóre de cititu voru fi espusi dela esirea loru din scóla,

a uitá totu ce au sciutu: scólele nóstre rurale nú voru poté ajunge nici la unu resultatu temeinicu.

Multu póte profitá unu invetiatoru harnicu si din experintiele sale dilnice facute prin observare asupra conduitei eleviloru si asupra diversitatii loru de temperamentu si capacitate etc. Atátu cetirea de cărti inse, câtu si experintiele dilnice ale invetiatoriului numai atunci potu se-i aduca vr'unu folosu realu, candu suntu insocite de o reflexiune adênca, de o meditatie seriósa si cându invetiatoriului nu-i lipsesce nici tari'a vointiei, trebuitóre pentru a pune imediatu in aplicare, ceea ce a gasitu bunu prin carti séu din esperinti'a s'a.

In câtu privesce conferintiele si discutiunile publice, unde invetiatoriulu are ocasiune a veni in atingere cu persóne mai inaintate decâtu elu in cultura, si póte audí opiniunea aceluor persóne asupr'a diferiteloru cestiuni privitóre la scóla, invetiamentu, metode, etc. folosulu loru mai alesu déca suntu condusa cu pricepere, este atátu de invederatu in câtu ar' fi de prisosu se-lu descriemu aci mai pre largu.

Aceste ar' fi dér' midilócele, prin care tinerulu normalistu, care pricepe importantia missiunei sale póte cu tempulu se ajunga bunu invetiatoriu. Cele ce s'au dísu mai susu despre invetiatori, se potu aplicá in tocmai si la institutori si professori, cu deosebire numai, cà invetiatoriulu deia tíera care nu se silesce a inaintá, este mai lesne espusu a uitá totu ce a sciutu decâtu institutorulu séu profesorulu, care traindu la orasiu, intr'unu centru mai luminatu de cultura, vrendu ne-vrëndu vine mai adese-ori in atingere cu persóne superióre in cunoscantie si póte mai usioru se tína pasu cu progressulu modernu alu sciinteluor. De altmintrelea unulu cá si altulu, atátu invetiatoriiu câtu si profesorii, dau la inceputu de multe greutati si potu se comita multe erori, pe care apoi cá se le indrepteze mai pre urma, si se devie invetiatori séu profesori buni in adeveratulu intielesu alu cuvântulu: au trebuintia de munca seriósa si studiu continuu.

P. DULFU.

Bibliografi'a.

Der Orient.

(Geschildert von Amand v. Schweiger-Lerchenfeld.)

Editur'a lui A. Hartleben. Vien'a, Pest'a si Lips'e'a.

Nisuintieloru eruditiloru nostri istorici le-a succesu a demonstrá lunei literariu originea generala a Romaniloru dela Romanii gloriosi. Triumfulu dobânditu pe acestu terêmu 'lu cunôscemu, Astadi numai unu Hunfalvi ne mai denéga originea latina in sânge si limba, ceea ce e sciutu cà o face cu scopuri vedite politice; scrierile de acést'a natura ale lui Hunfalvi suntu compromise, timpul sacrificatu, pentru deusalu e tempu perdutu. — Déca in privinti'a originei pucinu mai avemu a luptá cu atátu mai vêtosu trebue se ne indreptamu atentiunea asupr'a mistificariloru statistice. Suntu rari strainii, cari se apropia câtu de câtu de adevverulu impartialu.

Voiu se vorbescu de o carte de preste 800 pagine, ce e respandita tare, esindu dejá a trei'a editiune in tempu de 1 $\frac{1}{2}$ ani. Cartea e scrisa pentru publiculu germanu si dupa cuprinsulu ei are menirea a servi si ómeniloru politici de orientare intru cunóscearea Orientulu.

Dlu Amand de Schweiger-Lerchenfeld, in opulu seu „Orientulu“ incepe cu descrierea Albaniei Greciei si de aici trece in Macedoni'a. Dela pag. 127 pana la pag. 136 se ocupu cu istori'a, originea, limb'a, numerulu si caracterulu poporulu romanu din peninsul'a balcanica.

Câtu pentru originea Macedo-Romaniloru recunósce, ca ei suntu de aceea-si vitia cu ceialalti „Daco-Romani“ séu „Români“ de si politicesce nu au avutu relatiuni mai strinse intre sine, ceea ce dupa d-lu Lerchenfeld vine din indepartarea ambeloru popóra de acel'a-si sange Istoria propria Macedo-Romanii nu au; parerile deosebitiloru istoriografi mai multu incurca adevverulu, decatu se aduca lumina.

Auctorulu díce, ca prim'a fama despre esistinti'a acestui poporu de origine latina respanditu preste intréga peninsul'a balcanica o aflá la Thuman inainte de acést'a cu mai bine de unu veacu. Acést'a ar' fi datu impulsu ethnografiloru la cercetari mai serióse asupr'a acestui „fenomenu curiosu“ ér' astadi considera dlu autoru „problem'a“ de definitivu deslegata. Auctorulu „Orientulu“ considera afirmarile si studiele lui Roessler in privinti'a Macedo-Romaniloru de fórte nesióse. Citéza apoi pe Lejan (etnografu francesu) carele scrie, ca dupa traditiunile poporulu Romanii din peninsul'a balcanica ar' fi descendenti ai legiuniloru romane, cari au cuceritu Macedoni'a, inse de sí limb'a este strinsu inrudita cu a Daco-Romaniloru, totu-si nu se póte considerá indeajunsu doveditu, cà Macedo-Romanii ar' fi urmasi ai coloniiloru romane, dupa ce nu se afla urme se fi esistatu elementu latinu in Macedoni'a in nici unu tempu a domniei române. (!?)

Cu privire la limb'a Macedo-Romaniloru, d-lu Lerchenfeld se tiene in reserva si reproduce numai ceea ce d'ice Thuman, pe carele 'lu numesce: isvorulu primu si celu mai vechiu in acestu respectu, — dupa a carui cercetari abia a trei'a parte a vocabulariului Macedo-Romanu e de origine latina, alt'a parte e compusa din elemente limbistice mai noue, ér' restulu sémena a fi albanesu.

Pre pag. 130 amintesce autorulu despre existinti'a unui corpu de óste romanu in lupt'a bizantiloru contr'a Avariloru la a. 579. Că date mai sigure, relative la viéti'a politica a Macedo-Romaniloru amintesce existinti'a imperiului romano-bulgaru la unu seclu dupa nimicirea Bulgariloru prin imperatulu bizantinu Vasilie II, numitu si „Omoritoriulu Bulgariloru“.

Teritoriulu ocupatu de Macedo-Romani si Cutio-Vlachi i-se pare nedefinibilu, afirma inse, că acestu poporu a fostu odinióra multu mai numerosu, ca odinióra ei posideau Tesali'a intréga, care se numia: Valachi'a mare. Etoli'a si Acarnani'a, in contrastu cu Tesali'a, purtau numele: Valachi'a-mica. Dlu Lerchenfeld d'ice, ca acesti Romani au pagine istorice glorióse.

In sírele urmatóre amintindu catev'a orasiere, precumu Zitun (adi Lami'a) etc. descrie auctorulu opului caracterulu de odinióra si presinte alu Macedo-Romaniloru, spunendu, ca a fostu unu poporu eroicu, posiedea virtuti militare escelente si t'nea in respectu pe vecinii sei; astadi? Dupa dlu auctoriu, Macedo-Romanulu cu fórte pucine esceptiuni este unu subiectu muncitoriu, pacinicu, inteliginte, cu insusiri fórte frumóse, provediutu cu capacitate spre ori ce lucru si curagiosu.

Cu privire la numerulu Romaniloru din peninsula citéza pe Bolintineanu, dupa a carui date in peninsul'a halcanica suntu 1.200.000 sufete: in Macedoni'a 450.000, in Traci'a 200.000, in Tesali'a 200.000, in Epiru si Albani'a 350.000. Aci observa dlu Lerchenfeld, că Bolintineanu a uitatu cele 11.000 Romani, de cari amintesce Pouqueville, ca locuiescu in Peloponesu.

Mai departe continua enumerandu unele tienuturi din Albani'a, in cari numerulu Romaniloru se vede mai pregnantu; scrie că cetatea Durazo in anteurbiu e locuita in maioritate de Romani; amintesce Romanii din tienutulu Kavaja, Elbassan si Schjak, orasiere Musakja, Tirana, Prisrend si Dibr'a. Spune, ca cu inceputulu seclului alu 29-lea acesti Valachi locuiau vre-o 500 de sate si orasie, dintre cari fiecare avea o poporatiune de 5—6000 sufete. Preste totu scrie d. Lerchenfeld, Romanii formédia o parte intreganta considerabila in sud-vestulu peninsulei balcanice, deci merita o atentiune política deosebita. Guvernatoriulu Ali-pasi'a le-a rapitu privilegiere vechi.

(Va urmá)